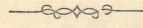

تورک موسیقی تئوریه

علمک اک صوک اصولرینه کوره تورک موسیقیسنک مستد اولدینی نظری
قاعدلری تثبیت و بو قاعدلرک ملی موسیقیمیزک عملیاتنه نه صورتله
تطبیق ایندیلهجکنی ایضاح ایدر نظری و عملی بر اثر در

مؤلفی

رؤف یکتا

(دارالحنان) ده تورک موسیقیسی نظریات و تاریخی معلی

Kemal BATANAY
Naime BATANAY

تورک موسیقی تئوریه

استانبول

() - ابو السعود جاده سنده نومرو ۷۲

۱۳۴۳ ۱۹۲۴

اتحاف

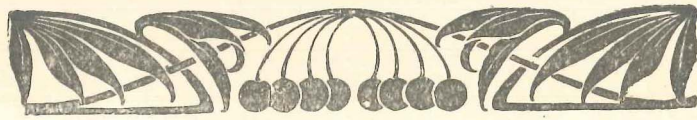
تورك موسيقيسى نظرياتىدن باحث اوله رق لسانمزده برنجي دفعه
يازيلان بو اثرى موقع انتشاره چيقاراركن مىلى موسيقيمىزك مستند
اولديني نظرى قاعده لر حقنده مؤلف عاجزه ايلك فكرلرى
ويرمش اولان خواجه ادراك وعرفانم ساقا (يكي قپو) مولويخانه مى
شيخى مرحوم (جلال الدين) افنديك مقدس خاطره سنى لسان حرمتله تعريز و تجليل
ايتمىكى وجدانى بر وظيفه عد ايلرم .

كچ سنه دن اعتباراً (دارالالحان) ده دخى تدريس ايدى كىده بولنان (تورك موسيقيسى
نظرياتى) ، ايكي سنه مقدم مرحوم مشاراليهك حفيدى و درگاه شريفك پوست نشين
لاحق (عبدالباقي) افندى حضر تلىرىك مخدومى غوثى افندى يه او قوتلىق اوزره
تأليف و بومناسبتله (رساله غوثيه) توسيم قلمش ايدى .

بناءً عليه ، اصل اسمى (غوثيه) اولان بو كتابى - جدمكرملرندن ايتديكم
بى بايان استفاده لرمك وجيهه شكراتى ايضا ايچون - حفيد نجيللىرى تليد كزيم
غوثى افندى يه اتحاف ايدىورم .

روؤف يكتا

بكار بكي ۹ تشرين اول ۱۳۴۰

مقدمه دن اول برقاچ سوز

تورکیده بو کونه قادار (موسیقی نظریاتی) نامی آلتنده متعدد کتابلر نشر اولمش ایسه ده بونلرک بر قسیمی غرب موسیقیسی نظریاتندن باحث اجنبی اثرلردن ترجمه ایدیلرک تورک موسیقیسیله بالطبع هیچ مناسبتی بولمیان قواعدی عیناً احتوا ایتمکده، بر قسیمی ده ربیع عصر دن بری غز تهلر ده و رسائل موقوته ده نشر ایتدیکم مقاله لرک اوته سندن بری سندن اقتباس اولنهرق بر آره یه کتیریلن و موسیقیمزک کندیسنه مخصوص نظریه سی حقیقده قارئلره - ولوکه مختصر اولسون - بر فکر دخی ویره مه یین ناقص و متفرق بر طاقم معلوماتی مشتمل بولمقده در .

بلا تردد ادعا ایدیله بیلیرک حقیقی تورک موسیقیسنک دقیق نغمه لری ، روح پرور مقام لری ، متنوع و منتظم ایقاع لری ، و بواج عنصر اساسینک استناد ایتدیکی و یکدیگریله برلشمه سنک تابع بولندیقی قاعده لری تامامیه علمی و عصری اصولره توفیقاً ایضاح ایدن الده بر کتابمز موجود دکدر .

فن و علم شعبه لری نک هر برینه دائر جداً قیمتدار اثرلره مزین بولنان ملی کتبخانه مزک (موسیقی) کبی مدنی احتیاجاتک برنجیلرندن اولان عالی بر علمه ، وبالخاصه بو علمک (تورک موسیقیسی) عنوانی تحتنده کی مستقل و ممتاز بر مبخسته متعلق نظری و عملی معلوماتی جامع کوچوک بر اثر دیله مالک بولنماسی بزم ایچون نه قادار موجب تأسف بر محرومیت اولدیغی شهه سزدر .

شرقده و غربده بتیشن موسیقی علماسنک کاسکی وایکی مؤلفاتی اوزرنده یاپیش اوزون تبیلرک محصولی اولان بو اثر ناچیزک تحریر و نشر نده کی مقصد ، ملی کتبخانه مزک ایشته بومهم بوشلغی علی قدر الامکان دولدر مقصدن ، و بوسیه ایله سوکیلی ملتکم صنایع نفیسه ساحه سنده کی مستثنی قابلیتینی و بدییی دهاسنی اک زیاده تمشیل ایدن سامعه نواز موسیقیسنک یار و اغیار نظر نده حقیقی وجهه آکلاشلماسنه عاجزانه خدمت ایده بیلمکدن عبارتدر . محائف آتیه ایله استحصال مقصده موفق اوله بیلیر ایسه م شمدی به قادار بو اوغورده اختیار ایتدیکم مادی و معنوی فدا کارلقلرک مکافاتتی کورمش اولورمکه بویله بر مظهریت ، نجه مکافاتلرک اک قیمتداریدر . . .

تورك موسيقيسي نظرياتي

مقدمه

موسيقي برلساندر

نهوت ! موسيقي ، اول امرده برلساندر ؛ همده اك مكمل لسانلردن زياده تصوير واحساس قدرتي حائر برلساندر. كچه تصويري مطلوب اولان موضوعي تعين ايده بيلمه سي اعتباريله موسيقي ، اك ابتدائي لهجه لردن بيه داهام مهم و داهام غير معين وسائطله مجهز بولمقده در ؛ آنجق بوكا مقابل ، افاده قابليتنده اويله برشدته ، هيچان احساسنده اودرجه براقداره مالكدر كه تكلم اولنان لسانلردن هيچ بري بوبايده موسيقي ايله رقابت ايده مز .

لسانلر ايله موسيقي آره سنده برچوق جهتلردن مشابهت ومناسبت واردر . في الحقيقه بتون لسانلر كي « لسان الحان » اولان « موسيقي » نكده متنوع تكلم طرزلري بولنديغني كوربيورز ؛ قبا وعوامه مخصوص رموسيقي اولديني كي خواصده كنديلرينه مخصوص يوكسك و طلمانه بر موسيقي ايله علاقه دار اولمقده در . كذلك موسيقي لساننك املا قاعده لري ، اشتقاق اصوللري ، صرف ونحو قاعده لري اولديغندن بولسانده آرز چوق برمكلميته تكلم وينه آرز چوق دوغري بلقله تحرير اوله بيلير .

موسيقي لساننك تحصيلي ديكر لسانلر ككنه بك زياده بگزدر : كوچوك ياشندن اعتباراً موسيقي اوكر ، كه باشلايانلر بوني قولايقله الله ايتدكاري حالده ياشلري ايلريله دكن صوركه بوفنه انتساب ايدنلر چوق مشكلاته تصادف ايدرلر ونهايت حقيله برشي اوكرنه ميهر ك اكثر يا تحصيللريني ياري يولده براقيرلر . بتون لسانلر كي (موسيقي) ده يا « عملي » ويا « نظري » اوله رق تعلم ايديلير .

(موسيقي) نك ثروت وتنوع جهتيه بك عالي درجه يي حائر خصوصي ادبياتي موجوددر . ادبياتده « اديب » ك موقعي نه ايسه موسيقيده دخي « بسته كار » عيني موقعي اشتغال ايدر . خواننده و سازنده لكده مهارت ك اك يوكسك مرتبه سنه ارتقا ايدن « موسيقارلر » ايسه (Virtuosos) ، شعر انشادنده

ماهر «ناشدلر» کی بسته کارلرک حسیاتنه ترجان اولان صنعتکارلردر . بونلردن
ناشدلرک النده «کلهلر» و موسیقارلرک النده «نغمهلر» بولنمقده ایسه ده مقصدلری
یکدیگرینک عینیدرکه اوده سامعده «بدیی هیجان حصوله کتیرمک» ویا هیج
اولمازسه «علاقه سنی تحریک اده جک روحی برحالت احضار ایتک» در . بونک
ایچوندرکه بعض مؤلفلر موسیقی به «حیاتک بتون احتساستی آهنگدار برافاده ایله
ترنم ایدن شامل وعمومی برلسان» نظریله باقارلر .

(موسیقی) ایله (لسانلر) بیننده کی دیگر بر مشابته ده (موسیقی) نک طبق
لسانلرکی - مدنیتک ترقیاتی تعقیب ومختلف دورلرک وهر مملکتک احتیاجلرینه
توافق ایدرک - لاینقطع ومع مافیہ آغیر ومنطقی برتکامله تبعاً تحویل ایتمیسدر .

§

موسیقی برصناعتدر

(موسیقی) ، عینی زمانده هم برصناعت (Art) ، هم ده بر علم (Science) در
در واقعا (موسیقی) ، اساساً بر (صناعت) در ؛ وشبهه سز صناعتلرک اک دقیق ،
اک غیر مادیسی واک قرارسزیدر .

«معمار» ک الی آلتنده جسم طاش پارچه لری بولنور ، و آنلرک ترتیب
وتنظیمی فکرنی اشغال ایدر . «رسام» . موشامبایی اوزرینه غیرمحدود بر
زمان ایچون باقی قالدجق رنکلری تثبیت ایدر . «شاعر» ، وجوده کتیره جکی اثرک
ترکیبده داخل اوله جق ابتدائی موادى اولجه حاضر لائمش بر حالده کندى لسانک
کله لری آره سنده بولور . حال بوکه - اسلافک مشهور برتشبیهی وجهله - مشغله سی
«هویاه دوکوم باغلامق» دن فرقلی اولیان «موسیقی شناس» واسع بر بوشلق ایچنده
چالیشمق مجبوریتنده در ؛ سانجه سنه وقت وورد ایتمکه برابر ووردیله افتراق آره سنده
چوق زمان کچمه نغمه شکللری ... ایشته بر (موسیقی شناس) ک یکانه سرمایه سی
بونلردن عبارتدر ؛ وموسیقی شناس یالکز بو سرمایه سیله درکه سامعه یی تلذیذ ،
فکری متحسس ، بعضاً ده روحی متهیج ایتک ایچون چالیشه جقدر .

مع مافیہ دیگر برنقطه نظر دن باقیلیرسه (موسیقی) ایله (شعر) آره سنده
مشابته بولنه بیلیر ؛ زیرا شاعر ناصلکه (کلهلر) ایله اشتغال ایدرسه موسیقی
شناس ده (نغمهلر) ایله مشغول اولور ؛ شاعرکی موسیقی شناس ده (وزن) و
(آهنگ) قانونلرینه شدتله تابعدر وینه شاعرکی سامعه واسطه سیله فکره .
قلبه ، روحه تاثیر اجرا ایده بیلیمک لزومنی حس ایدر .

بعض مؤلفر دخی (موسیقی) ایله (معماری) بیننده مشابہت بولورلر . بر موسیقی اثرینک مختلف اقسامی آره سننده کی تناسبک موسیقیده نه درجه اهمیتی حائز اولدیغنی تقدیر ایدنلر نزدنده - ولوکه او اثر کوچوک بر « شرقی » اولسون - موسیقی ایله معمارینک بر برینه تشبیهی داها مصیب عداولنور .

غرب مشاهیرندن بر ذات موسیقی حقنده (نعماتک معماریسی) تعبیرینی قوللا- نمشدرکه چوق دوغری بر تشبیهدر ؛ مثلاً (سلیمانیه) جامع شریفی ویا خود (آیاصوفیه) جوارنده کی (اوچنجی سلطان احمد) ک چشمه سی معماری آهنگنک برر شاه اثری اولدقیری کی (عطری) نک (نوا) ، و (دده افندی) نک (فرحرا) کارلری ده نغمه لریک معماریسی اولان موسیقینک محتشم وطنان برر آبدله لیدر .

§

موسیقی بر علمدر

بر صناعت ، اول امرده عملی اوله رق وجوده کلدکن صوکره او صناعتک مستند اولدیغنی قانونلری بولمق ایچون اربابی طرفندن تبعات اجرا بوو تبعلر نتیجه سننده علمی قسمی تدوین ایدیلیر . (صناعت علمسز اولماز) سوزی ایشته بو حقیقتی افاده ایدر . موسیقیده دخی بویله اولمشدر : اولاً ، (موسیقی صناعتی) دوغمش . (موسیقی علمی) ایسه مؤخرأ اوضعتدن استخراج ایدلمشدر .

قدمانک موسیقی بی (علوم ریاضیه) اقسامندن عدا اتمه لری بو کونکی فکر لره ده توافق ایدر ؛ چونکه بوتون تدقیقات و تحلیلاتک نتیجه سی کوستریورکه بر موسیقی اثرینک میدانه گله سننده مدخلدار بولنان عناصر و عوامل ایله بونلرک حکمت وجودینک ایضاحی آنجق رقلر واسطه سیله ممکن اوله بیلمکده در .

بو عناصر و عوامله شویله بر نظر عطف ایدرسه ک آ کلارزکه (ایقاع Rythme) دینیلن موسیقی وزنی ، کرک اک بسیط شکانه افراغ ایدلسون و کرک اک قاریشیق اوضاعده مرتب بولنسون ، واحد قیاسی اعتبار ایدیلن « زمان » ک مساوی و غیر مساوی ومع هذا دائماً « متناسب » قسمله آیرماسندن بشقه برشی دکدر . نغمه لره (تیزک Hauteur) دینیلن کیفیت ، تحریک ایدیلن بر جسم متصوتک معین بر زمانده حصوله کتیردیکی اهتزازات عددینک « چوقلغندن » ایلری کلکده در .

نغمه نك قوتلی وجهیر اولماسنه اطلاق ایدیلن (جهارت) ك Intensité سببی ، عینی اهترزازاتك « وسعتدن » وهوای محیطی شدتله حرکتله کتیرمه سندن نشات اتمکده در . (طنت Timbre) ، نغمه یی چیقاران موسیقی آلتنك صورت تشکل و اعمالیه چیقاردینی نغمه یه رفاقت ایدن (اصوات آهنکیه) دن [۱] حاصل اولمده در .

یکدیگرینی متعاقباً قولانغزه واصل اولان ایکی مختلف نغمه نك آردسندن ملایمت بولمق لغمزك سببی دخی اولنغمه لری چیقاران تللك طوللری ویا عینی نغمه لرك عدد اهترزازلری بیننده « عددی نسبتلر » ك اك معتبر و مقبوللری بولماسندن عبارتدر .

موسیقی صناعتنك هر بچی ، نهایت رقلرله کوسترلمه سی قابل برشکله افراغ اولنه بیلدیکی کبی (مبحث صوت) ایله ریاضی علملرك ثابت قانونلری یاردمیه دخی بتون موسیقی حادثه لرینك تحلیل وایضاحی ممکن اولمده در .

شوایضاحادن آ کلاشیلمشدرکه (موسیقی) ، هم برلسان ، هم برصناعت ، هم ده برعلمدر ؛ ایجابنه کوره موسیقی به عائد بالجمله مسئله لر ، موسیقینك بواج صفحه سی نظر اعتباره آنه رق محاکمه ایدیلیرسه حقیقت حال داها قولای نظاهر ایتمش اولور . (موسیقی) نك بر (لسان) اولماسی ، انسانلره جناب حقك بر موهبه سی بولماسی اعتباریه در ؛ زیرا « تغنی » ، انسانلر ایچون « سوز » ویا ساده جه « ندا » و « باغرمه » قادر طبیعی برشیدر . حتی ایلك انسانلر زنده یالکزندنا ویا باغیروب چاغیرمه صورتیه افاده مرام ایتنه نك ، « تهجی » طریقله تکلمدن اول باشلادینی ظن ایدلمکده در .

فکر بشرک محصولی اولماسی اعتباریه (موسیقی) بر (صناعت) در . فکر بشر ، طبیعتك حاضر لادینی شیلری دائماً برقات داها کوزلشدیرمك ، شاعرانه برشکله افراغ ایتك ، غایبه خیاله یاقلاشدرمق ایسته دیکی جهتله موسیقی ده فکر بشرک بو خصوصده کی تمایلاتنه تبعاً و متبادیاً ترقی یولنده ایلیرلشمش و بو کونکی حاله واصل اولمشدر .

[۱] اهترزاز ایتدیریلن بر تللك بوتون اوزونلغنه چیقاردینی صوت اصلیدن ماعدا عینی تللك اعداد طبیعی صره سیله نصفی ، اوچده بری ، درنده بری ... کبی اقسامی ده برلکده اهترزاز ایتدیکی و بو حادثه نك تللدن باشقه دیگر اجسام متصوته ده دخی وقوعه کلدیکی بالتجربه آ کلاشلمسینه بناءً صوت اصلی به رفاقت ایدن بو صوتلره اصوات آهنکیه (Sons harmoniques) تسمیه اولمشدر . بو اصواته دأثر ایلریده مفصل معلومات ویره جکز .

(صناعت) نه قدر فیاض و وواسع بر ساحه ایسه (علم) ده او قدر جاذبه سزور و حسیز
بر زمین محدود اولدیغندن موسیقینک (علم) اولان قسمی بر طاقم رقلر ، دستور لر ایله
مالا مالدر. مع هذا بخار ماکنه لر نده مواز نه بی تأسیس و ادامه یه خدمت ایدن ر قاصلر ،
امنیت آلتلری کبی بو ارقام و دساتیرده موسیقی به حاکم اولان طبیی قانونلرک خللدن
محافظه سنی تأمین ایدر لر .

خلاصه کلام (موسیقی) ، اولابر (لسان) حالنده ایکن آندن (صناعت) دو غمش
و متعاقباً (علم) میدانه کله رک بر طرفدن (صناعت) ی ایضاح و تأیید ایتکله برابر دیگر
طرفدن آکا ترقی یولنی کوسترمش و بعض کره دخی صناعتک تهله کله لی و حقیقماز
یوللره صاپماسنه مانع اولمشدر .

عصر مزده علی الاطلاق (موسیقی) به نه نظرله باقیلدیغنی اجمالاً ایضاح ایدن
و حاوی اولدیغنی فکر و مطالعه لر ، آلمان حکمت شناسلر نندن (هلمه و لچ) ک
(موسیقینک نظریه فیزیولوژی به سی) عنوانلی اثریله فرانسه عالم لردن (لاونیاق) ک
(تربیه موسیقیه) نامنده کی کتابندن اقتباس ایدلش بولنان بومقدمه دن صو کره
بروجه آتی اصل مقصده شروع ایدیورز .

مدخل

برنجی مبحث

(موسیقی) نك تعریف ، نظریه نك تدوینی ، بادبسی ، غاتی .

(موسیقی) نك تعریفی — اسکی تورك موسیقی نظریه جیلری (علم موسیقی) نی مختلف صورتده تعریف ایتشلردر . بوتعریفلك اك مشهوری (ابن سینا) نك (كتاب الشفا) نامنده کی اثرنده مندرج وترجه سی آتیده محررتعریفلكه مشارالمهدن صوكره كلن بر جوق شرق مؤلفلری طرفندن قبول و عیناً اثرلرینه نقل ایدلمشدر : (موسیقی ، بر علم ریاضیدرکه بو علمده نغماتك نه وجهله ترکیب و تألیف ایدیلرسه طبیعت انسانیه نك اونغمه لردن تلذذویاتنفر ایده جکندن ، و «لحن» ك Melodie نه صورتله تألیف ایدیله جکی یلنمك ایچون نغمه لر آره سنه کیرن « زمانلر » ك احوالندن بحث اولنور .) شوتعریفه نظراً شرق مؤلفلری (علم موسیقی) نی اساساً ایکی قسمه آیرمشلردر ؛ برنجی قسمده ، موسیقی نغمه لرینك باشلی باشنه احوالندن ، بو نغمه لرك سمعه ملایم كلك اوزره نه صورتله بر آره یه کتیر یله بیله جکندن بحث اولنمشدرکه بوکا (علم تألیف Composition) ؛ ایکنجی قسمده ، نغمه لرك آره سنه کیرن زمانلرك احوالندن یعنی هر نغمه نك اوزونلق و قیصلق اعتباریله حائر اوله جنی مقداردن بحث اولنمشدرکه بوکا ده (علم ایقاع Rhythmopée) ناملری ویرلمشدر .

متأخر و معاصر مؤلفلر نك اثرلرنده کی تعریفلر ایسه یکدیگر نندن پك آفرقلی عباره لرله یازلمش و موسیقی علمنی همانده (ابن سینا) کی تعریف ایتکده بولنش اولدقلر نندن بورایه نقللرینه لزوم کورولمه مشدر .

غرب مؤلفلرینه مراجعت ایدرایسه ك هر مؤلفك (موسیقی) نی کندی نقطه نظرینه کوره تعریف ایتدیکنه شاهد اولورز . باشلر نده فرانسز حکیم مشهوری (ژان ژاق روسو) اوله رق اوروپا موسیقی شناسلر نندن بر قسمی (موسیقی) نی : (نغماتی قولاغه لطیف بر تأثیر حاصل ایده جك صورتده ترکیب ایتکدن بحث ایدر بر صناعتدر) عباره سیله تعریف ایتشلردر .

حال بوکه بعض مؤلفلر موسیقینك (متناورات Dissonances) دینیلن

نغمات غیرملایمه واسطه سیله سامعینده نفرت ، دهشت ، استکراه . . . کی ناخوش دویغولر اویاندرمغه مقتدر اولدیغنی وبو تعریف اقتضاسنجه موسیقینک اک زیاده شایان حیرت و سائط تأثیریه سندن اولان بر قسم نغمه لریک موسیقیدن معدود اولماسی لازم کله جکئی دوشونهرک (ژان ژاق روصو) نک تعریفنه بحق اعتراض ایتمشدر .

آلمانیا نک اک بیوک حکما سندن (قانت) ، موسیقی بی : (نغمات واسطه سیله برطاقم لطیف حسلری افاده ایتمکی اوگره تن بر صناعتدر) طرزنده تعریف ایتمش ایسه ده موسیقی ، هر زمان لطیف حسلری افاده ایتمدیگندن بو تعریف دخی حسن قبوله مظهر اوله مامشدر .

غرب مؤلفلرینک اثرلرنده (موسیقی) نک داها بشقه درلو تعریفلری واردر ؛ بونکله برابر بو تعریفک ایچندن اک زیاده مقبول اولانی شو اوچ تعریفدرکه صاحب لرینک اسم لرینی علاوه ایدرک بوجه زیر ترجمه ونقل ایدیورز :

۱ — موسیقی ، قوه ناطقه نک تاممیه افاده یه مقتدر اوله مدینی بعض فکرلری ، دویغولری نغماتک تعاقب و ترکیب واسطه سیله افاده ایتمک ایچون انسانلره موهبه فطرت اولان برلساندر . (ژ . دورتیغ — J. d'Ortigue)

۲ — موسیقی ، قوه ناطقه نک قدرتی بر معاونی مقامنده اوله رق ذکی و بر فطرت ممتازه ایله متخلق بولنان انسانلری نغمات ایله حصه دار تأثر ایتمک صناعتیدر . (برلیو — Berlioz)

۳ — موسیقی ، نغمه لریک امتزاج و ترکیباتی واسطه سیله تأثیر بخش اولوق صناعتیدر . (فیتس — Fétis)

(موسیقی) بی تعریف خصوصنده شرق و غرب مؤلفلری آره سنده کی نقطه نظر فرق نهدن عبارت بولندیغنی بالاده مندرج تفصیلاتدن آ کلاشلمشدر ظننده یز . شرقیلرجه منحصرأ « نغمات ملایمه » موسیقیدن معدود اولدیغنی حالده عربیلر « نغمات متنافره » بی دخی موسیقی حدودی خارجه چیقارمه مشدر . حتی (علم آهنگ) دن باحث کتابلرده (آهنگ متنافر — Harmonie dissonante) سرلوحه لی بر قسم مخصوص واردرکه اوراده عریض و عمیق « متنافر نغمه لریک اصول ترکیب و تمیز ایچندن بحث اولنور . بوکا سبب ایسه غربده موسیقینک تیاتروییه تطبیقی ایجاباتندن اوله رق مختلف حسیات بشریه نک موسیقی ایله تصویرینه چالیشامقده اولماسیدر ؛ مثلاً برحس عاشقانه ویا بر فکر نیاز مندانه بی افاده ایدن لطیف ، روح نواز نغمه لرله بر فاجعه نک اک

مدهش بریری شهبه سز تصویر اولنه ماز . بویه یرلرده غرب بسته کارلری بالضروره
« متنافر نغمه لر » استعمال ایتمکده درلر . بزده دخی بو بولده اثرلر بسته لنه جک
اولور ایسه شرق بسته کارلری ننگ ده عینی نغمه لر قو للانجه قلی طیبعیدر .
(موسیقی) ننگ نظریاتی - (موسیقی) صنعتنک نظریاتی ابتدا نه صورتله تثبیت
ایدیلهرک بر (علم) حالنده جمع وتدوین ایدلمشدر ؟ ...

بو سوآلك جوابی ویرمک ایچون بعض مؤلفلر درلو درلو فرضیه لر سردا یتشلردر .
حقایق احوال ایله هیچ رمناسبتی اولمیان بو فرضیه لره کوره موسیقی نظریاتی برطاقم
حکماوریا ضیون طرفندن کندی حجره مساعیرلنده دوشونلش وننظیم ایدلمش دساتیر
وقواعددن باشقه برشی دکل ایش ! بو فرضیه لرک دوغریلغی تسلیم ایدیله جک اولسه ،
انسانلرک موسیقی نظریه جیلری طرفندن تعیین وتریب ایدیلن نغمه لر سازلرینی
وسسارینی اویدره رق صنمی وغیرطبیعی بر اصول ترنم وتغنی احداث ایتدکارینه اینانمق
لازم کلیرکه نفس الامرله کلیاً غیر مطابق بر فرضیه در . مثلاً (حجاز) مقامنک ،
موسیقی نظریاتی تدوین ایدلمه دن چوق زمان اول ممالک شرقیه ده معلوم ومتداول
اولدیغنه شهبه یوقدر ؛ او حالده نظریه جیلرک وظیفه سی ، بو مقامک ترکیبده داخل
اولان نغمه لر آره سنده کی نسبتلری اولچوب بولمق ، طرز تلحیننده موسیقی عملیه
جیلری طرفندن رعایت ایدیلن قواعدی ضبط و ربط آلتنه آلمقدن باشقه برشی
اوله میه جتی درکاردر .

ذاتاً (خواجه عبدالقادر مراغی) مرحوم (جامع الاحان) اسملی کتابنه درج
ایتدیکی فقره مخصوصه ایله بالاده کی سوآله غایت منطقی وقناعت بخش بر جواب ویرمشدر .
مشارالمهک بیاناتندن مستفاد اولدیغنه کوره هر صنعتک عملیاتی نظریاتنه تقدم
ایتدیکی کی موسیقینک نظریاتی دخی عملیاتندن استخراج ایدلمشدر ؛ کرک آلات
موسیقیه و کرک صوت انسان ایله اجرا ایدیلن احان لطیفه نی حکمای سالفه تدقیق وتحلیل
ایتمشدر ، بو تحلیلات نتیجه سنده نغمه لر بیننده موجود و جاری اولان عددی نسبتلر
وطبیعی قانونلر برررکشف ایدلمش ، ونهایت بونسبت وقانونلرک برآره یه کتیرلمه سنندن
دخی (موسیقی نظریاتی) میدانه کلشدر .

باشقه علملرک صورت تدوینی ده عینی طرزده وقوعه کلشدر ؛ مثلاً (شعر)
دیدیکمز کلام موزونک نظریاتی حکمنده اولان (علم عروض) ، شاعرلرک سوق
طبیعتله سوله دکلری موزون سوزلردن چیقارلمشدر . دیمک که اول (شعر) سوله ینلر
ظهور ایتش ، مؤخرأبعض مدققلر بو منظوم وموزون سوزلرده برآهنک بولندیغنی

كورەرك بونك اسبابى تخرى ايتمشر ؛ اووقت شعرده حس ايتدكلى آهنگ وانسجامك
كله لده كى حر كات و سكتاتك مطرد و منتظم بر صورتده تواليسندن ايلرى كلديكى
آ كلايرق (علم عروض) ى تدوين ايتمشر در .

(موسيقى) نك موضوعى — هر علمك موضوعى اولدنى كى (موسيقى) نك موضوعى ده
(نغمات) در . زيرا بو علمده (نغمه لر) ك احوالندن و تاليف الحان ايچون بو نغمه لر
آره سنده وجودى الزم اولان منتظم و مقبول عددى نسبتلر ك نغمه لر نه وجهه
اقتران ايده جكندن بحث اولنور .

(موسيقى) نك مباديسى -- (علم موسيقى) نك مباديسنه كلنجه ، بو مبادى
قسماً (علم حكمت طبعيه) يه ، قسماً (علم حساب) ه تعلق ايدر . (صوت) ك تعريفى
ايه صورت حصولنى و سامعه يه وصولنك سببى ، تيزلك و يستللك نهدن ايلرى كلديكى
بيان و ايضاح ايدن مباحث ، موسيقى علمنك (مبادىء حكيميه) سنى ، و آتياً كوره جكمز
وجهه هر ايكى نغمه آره سنده بولنان عددى نسبتلر ك احوالندن بحث ايدن قسم دى بو علمك
(مبادىء رياضيه) سنى تشكيل ايدر و بو مبادى يى آ كلايه بيلمك ايچون براز (حكمت
طبعيه) نك (صوت) بحثنه ، برازده (علم حساب) ه آشنا اولق لازمدر .

(مبادىء موسيقى) نك قسماً (علم هندسه) ايله ده مناسبتى واردر ؛ مثلاً (تيزلك
و يستلك اعتباريله نغمه لر ك بر بردن فرقى اوله سى ، اونغمه لر ك چيقاران تلر ك
اوزونلنى ، قيصه لنى نتيجه سيدير) ديديكمز وقت « مقدار » دن بحث ايتمش اولورزكه
(هندسه) نك موضوعى دى « مقدار » در .

(موسيقى) نك غايى - (علم موسيقى) نك غايى ، نظرى اوله رق اكتساب
ايدلن معلوماتى موقع تطبيقه قويه رق بعضاً لطيف و نشئه لى ، بعضاً حزين و مؤثر ،
بعضاً ده مختلف حسيات بشر يه يى تصوير ايدن الحان ايله سامعه يى تلايدى ، فكرى متحسس ،
روحى متهيج قيله مقدن عبارتدر كه اليوم مدنى احتياج لر ك اهمه لر ك صره سنه كچمشر .

(سؤالر)

تورك نظريه جيلرى (علم موسيقى) يى ناصل تعريف ايتمشر در ؟ - بو تعريفله كوره (موسيقى)
علمى اساساً قاچ قسمة آيريلر ؟ و بو قسملر ك اسملرى نه در ؟ - مختلف غرب مؤلفلرى
(موسيقى) يى نه يولده تعريف ايتمشر در ؟ - (موسيقى) يى تعريف خصوصنده شرق و غرب
مؤلفلرى آره سنده كى نقطه نظر فرق نه دن عبارتدر ؟ - (موسيقى نظرياتى) ناصل تدوين
ايدلشدر ؟ - باشقه علملر و مثلاً (عروض) علمى ده بويله وجوده كلشدر ؟ - (موسيقى) نك
موضوعى نه در ؟ - (موسيقى) نك مباديسى هانكى علملرله علاقه دار در ؟ - (موسيقى) نك
غايى نه در ؟

ایکنجی مبحث

(موسیقی) نك مبادیء حکمیہ سی

(علم موسیقی) نك مبادیسی قسماً (علم حکمت طبیعیہ) نك (صوت) بحشیہ علاقہ دار اولدیغنی یوقاریده سویله مش ایدك . بناءً علیہ (صوت) بختنك ، موسیقی علمنك « مبادیء حکمیہ » سنی تشکیل ایدن و بر موسیقی شناس ایچون بیلنمه سی الزم اولان قسملرنی بومبختده خلاصهً نظر تتبعدن کچیره جگنر .

« عضو سمع » اولان قولاغك داخلی قسمنده منحصرأ احتساسات صوتیهدن متأثر و دماغه یالکیز بو احتساساتی نقل و ایصال استعدادینی حائر برسیکی واردر که بوکا طیبیلر (عصب سمعی Nerf acoustique) دیرلر ؛ ایشته بو « عصب سمعی » واسطه سیله قولاغمیزك حس ایتدیکی هر حادثیه علی الاطلاق « صوت » ، و کندیسندن « صوت » چیقان و یا چیقما سی ممکن بولان هر جسمه ده (جسم متصوت) ناملری ویریلور .

(علم حکمت طبیعیہ) نك « صوتلری » ی تدقیق ایدن و صوتلرک نه کی قانونلره کوره حصوله کلدیکندن و نه صورتله انتشار ایتدیکندن بحث ایدن قسمنه (مبحث صوت Acoustique) تسمیه اولنور .

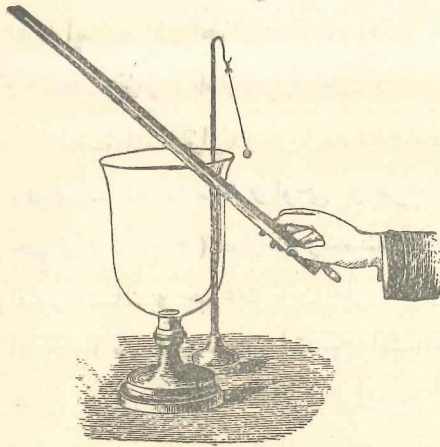
علی العموم صوتلر ، (صوت موسیقی) و (غمغه) اسملری آلتنده ایکی صنفه آریلیر . (صوت موسیقی) ، الحان شناسلرجه قیمت موسیقییه سی تقدیر و تعیین اولنه بیله جك قادر امتداد ایدن صوت در .

(غمغه) ایسه بالعکس ایشیدنلر اوزرنده آرزوق مهم برتأثیر حصوله کتیرن و موسیقیده مستعمل نغمات آره سنده کندیلرینه بر موقع ویریله مه ین « کورولتی » نوعندن برطاقم صوتلردر . بونلرک بر قسمی مثلاً برطوپك آتله سنندن چیقان سس کی عنف و شدتله حصوله کلن ناکهانی کورولتیلردر ؛ دیگر قسمی ده مثلاً کوک کورله مه سنندن و یا دالغه لرک قیالره چارپه سنندن ایشیدیلن کورولتیلر کی یکدیگریله اتحاد ایتیه ن آهنکسز و غیر منتظم سسلردن عبارتدر .

§

(صوت) ك صورت حصولی — (صوت) ، اجسام متصوته نك حرکت اهتزازیه سنندن حاصل اولور . بر جسمدن (صوت) حاصل اولدینی وقت او جسمك

اجزای فردیه سی غایت سریع بر حرکت اهتزازیه ایله متحرک بولور ؛
بو حرکت توقیف ایدیله جک اولور ایسه در حال (صوت) ده ایشیدلر اولور .

(شکل ۱)

مثلاً آیاقلی بر فانوسك (شكل ۱)
کنزینه بر فیسکه اورور و یا خود بر
کان یایی سورتر ایسه ک فانوسك اهتزاز
ایدرك بر (صوت) چیقاردیغنی دوبارز ؛
لکن پارماغمزله فانوسه طوقونهرق
تتره مهنی توقیف ایدر ایسه ک
(صوت) کده در حال کسیدیکنی آکلارز .
فانوسك اهتزاز ایتدیکنی باشقه تجربهلرله ده
اثبات ممکندر ؛ مثلاً فانوسك کنارینه
کوچوک خفیف بر رفاص یا قلاشدریلور
ایسه بورفاصك فانوسه تماس ایتدکجه
شدتله دفع ایدلیکی کوریلورکه بو حادثه دن ده فانوسك حالت اهتزازیه ده بولوندیغنی
ثابت اولور .

بر کانتک تلندن سس چیمه سی ایچون او تل اورته سندن طوتیلوب بر طرفه
چکلدکن صوکره بردن بره بر اقلیر ایسه تلک موازنت وضعیتک هر ایکی طرفه
کیدوب کله صورتیه اجرا ایدلیکی حرکت اهتزازیه کوزله پک اعلی کوریله بیلیر .
مع مافیه بونی دیگر بر صورتله دخی تجربه ایده بیلیرز . (شکل ۲) ده کورولدیکی
وجهله ایکی اشیک آره سنه بر تل کره لم ؛ بو تلی موازنت وضعیتندن بر طرفه چککرك
کندی حالته ترك ایدر ایسه ک اورته یرندن قبارمش کبی بر حالده کورورزکه تلک
بومنظره سی متوالیاً و سریعاً تتره مکده اولدیغنه دلیلدر :

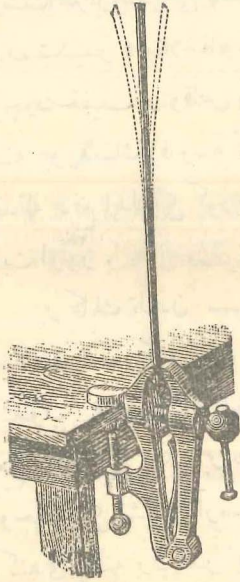

(شکل ۲)

شایان دقتدرکه عینی تلک اوزرینه بر طاقم کوچوک کاغذ پارچه لری اصلمش
ایسه آنلرده تل ایله برابر شدتله تتره مکه باشلارلر و یا خود تلک اوزرندن بستیون
آشاغی دوشرلر ؛ آنجق تلک ایکی اوجی حرکت اهتزازیه دن محروم اولدیغندن
اورالرده کی کاغذ پارچه لری دوشمزلر .

تلرک اهتزاز ایتیهوب ثابت قالان نقطه لرینه (عقده — Noeud) ، و اک زیاده وسعتله (Amplitude) اهتزاز ایدن نقطه لرینه ده (بطن — Ventre) تعبیر اولونور . اهتزاز ایتدیریلن بر تلک موازنت وضعیتندن بر طرفه کیدوب کله سی مجموعندن تشکل ایدن حرکت اهتزازیه یه (تام اهتزاز) ، ویالکیز بر طرفه کیتمه سنه ویالکله سنده (بسیط اهتزاز) ناملری ویریلور .

اجسامک اهتزازندن بر (صوت) حاصل اوله بیلیمه سی ایچون اهتزازک «سرعتله» وقوعی شرطدر ؛ مثلاً بر اوجی بر طرفه صیقجه ربط ایدلمش اوزون معدنی بر چپوغی (شکل ۳) موازنت وضعیتندن انحراف ایتدیره رک حال اصلیمه سنه براقه چق اولور ایسه ک بو چپوغک غایت بطی صورتده ایکی طرفه کیدوب کلدیکی کوریلور - ایسه ده (صوت) حاصل ایتدیکی ایشیدلمز . مع هذا عینی چپوق تدریجاً قیصالتیلیر ایسه اهتزازاتده اونسبتده سرعتله نبر و بونک نتیجه سی اوله رق معدنی چپوقدن بر (صوت) ایشیدلمکه باشلار . ابتدا غایت پست بر درجه ده اولان بو (صوت) ، معدنی چپوغک اهتزاز ایدن قسمی نه قادر قیصالتیلیر و بناء علیه اهتزازات عددی نه قادر تسریع ایدیلیر ایسه اونسبتده تیزلشیر . اصوات محسوسه نك حدودی — قولاغمزک دویه بیلدیکی اک پست واک تیز صوتلرک مجموعنه (اصوات محسوسه) دینلمشدر . (اصوات محسوسه) نك پستک و تیزلکجه حدودی عییا نره لره قادر واریر ؟ (ده سپره چ) طرفندن بو خصوصه اجرا ایدیلن صوگ تجربه لردن آکلاشیلدیغنه کوره قولاغمزله دویه بیلدیکمز اک پست صوتلر ثانیه ده (۳۲) بسیط اهتزازدن [۱] ، واک

(شکل ۳)

تیز صوتلرده ینه ثانیه ده (۷۳۷۰۰) بسیط اهتزازدن حصوله کلکده در .

[۱] انکلتاره و آلمانیا نظریه جیلری ، تلک بر طرفه کیدوب کلمه سی مجموعنه اطلاق ایدیلن (تام اهتزاز) ی « بر » اهتزاز اعتبار ایتدکلی حالده فرانسلر بالعکس (تام اهتزاز) ی « ایکی » اهتزاز اوله رق صایارلر ؛ شو حالده برنجیلره کوره (اصوات محسوسه) نك اک پستی (۱۶) ، واک تیزی (۳۶۸۵۰) « تام اهتزاز » دن متحصل عد اولنور . بز بو اثرمزدم فرانسلرک مسلکنی تعقیب ایدرک عدد اهتزازلری هپ (بسیط) اعتبارله کوستردک .